

Volodymyr Mishchenko, Doctor of Economics Sciences, Professor
*State Organization "Institute of the Economy and Forecasting
of the National Academy of Sciences of Ukraine"*
Kyiv, Ukraine

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-306-4-23>

NEW TRENDS IN BANK RISK MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DIGITALIZATION¹

НОВІ ТЕНДЕНЦІЇ УПРАВЛІННЯ БАНКІВСЬКИМИ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В умовах нестабільності та фрагментації багатьох напрямів економічної діяльності, посилені інфляційними процесами, суттєво підвищується рівень невизначеності, що обумовлює підвищення рівня ризиковості здійснення банківської діяльності [1, с. 22; 2, с. 67; 3, с. 337].

До останнього часу головним напрямом роботи переважної більшості банків у сфері управління ризиками було збільшення кількості фахівців та обсягів технічних і фінансових ресурсів, які вони направляли на забезпечення діяльності структурних підрозділів, пов'язаних з управлінням ризиками. В середньому витрати банків на управління ризиками складають близько 2,5–3% від загальних операційних витрат і в перспективі, ймовірніше за все, будуть збільшуватися [4, с. 186].

Найбільше ресурсів сьогодні потребують процеси організації та управління кредитними, ринковими та операційними ризиками. Однак, завдяки автоматизації процесів, використанню штучного інтелекту та розширеній аналітиці витрати на управління кредитними ризиками поступово зменшуються, тоді як витрати на організацію управління ринковими ризиками через політичну нестабільність, економічну фрагментацію, високу волатильність ринків капіталу та нерухомості, а також високу інфляцію мають чітку тенденцію до збільшення. Варто також відмітити, що останнім часом суттєво

¹ Стаття представляє результати дослідження, виконаного в рамках наукового проекту «Формування засад національно укоріненої стійкості та безпеки економічного розвитку України в умовах гібридної системи «мир-війна» (державний реєстраційний № 0123U100965).

підвищуються витрати банків на управління операційними ризиками, головним чином, через посилення інформаційних і кіберризиків, які потребують значно більшої уваги, ретельного моніторингу та стрес-тестування [5, с. 21; 6, с. 19; 7, с. 19].

Важливою тенденцією у сфері управління банківськими ризиками упродовж останніх років стало посилення уваги та розроблення нових підходів до управління модельним ризиком, що обумовлено збільшенням кількості видів моделей, які використовують банки (моделі регулятивного капіталу, ціноутворення, кліматичних ризиків тощо), та необхідністю здійснення їх валідації на основі посилення пруденційних вимог і пруденційного регулювання. Наприклад, великі банки з метою організації управління кліматичними ризиками на базі існуючих структурних підрозділів почали створювати групи ризик-менеджерів, які проводять кліматичні стрес-тести, розробляють нові моделі та виконують функції координації діяльності [8, с. 197; 9, с. 85; 10, с. 7].

Крім того, в системі управління банківськими ризиками відбувається посилення ролі та функцій другої лінії оборони, зокрема щодо визначення апетиту до ризику та проведення його моніторингу, розроблення політики, нормативного управління, вдосконалення методології здійснення стрес-тестування і моделювання ризиків, а також контролю та надання звітності широкому колу зацікавлених сторін, що потребує підвищення компетентності ризик-менеджерів у нових видах ризиків, які виникають у сфері кібербезпеки, зміни клімату, моніторингу транзакцій, пов'язаних із санкціями тощо [4, с. 184; 11, с. 28].

Варто зазначити, що головними чинниками, які визначають структуру та ефективність систем управління ризиками є організаційно-управлінська структура банку та її функціональна зрілість, ступінь наглядового контролю з боку регулятора, вид бізнес-моделі банку, а також рівень технічного забезпечення та кваліфікації ризик-менеджерів.

Разом з тим, як засвідчила практика, збільшення обсягів ресурсів та організаційно-управлінські вдосконалення мають певні межі, при досягненні яких подальше підвищення ефективності управління ризиками відбувається дуже повільно. Переважна більшість банків уже запровадила єдині стандарти та правила ризик-менеджменту, оптимізувала системи управління ризиками відповідно до кращих світових практик, використовує стандартні моделі управління ризиками, рекомендовані міжнародними фінансовими інститутами,

зокрема Базельським комітетом з банківського нагляду; відбулося насичення всіх підрозділів і ліній оборони банків кваліфікованими ризик-менеджерами [12, с. 26; 13, с. 46].

Необхідність подальшого вдосконалення процесів управління банківськими ризиками потребує використання нових підходів, що ґрунтуються на розробленні та реалізації комплексних структурованих програм трансформації ризиків на основі використання сучасних цифрових технологій і, перш за все, аналітики великих даних, штучного інтелекту та машинного навчання. Найважливішими передумовами переходу до реалізації таких програм повинні бути забезпечення високого рівня надійності інформаційно-комунікаційних систем і процесів, належного рівня управління даними банку, який відповідає сучасним вимогам, а також необхідність підвищення загальної ефективності та стабільного функціонування банків [14, с. 77].

У зв'язку з цим головними напрямками підвищення ефективності управління банківськими ризиками в умовах економічної нестабільності та посилення процесів цифровізації, на наш погляд, повинні бути:

1) формування збалансованої системи управління банківськими ризиками на основі реалізації ризик орієнтованого підходу шляхом консолідації команд ризик-менеджерів, раціоналізації політики управління. чіткого розподілу функцій окремих підрозділів та організації ефективної взаємодії обох ліній оборони;

2) автоматизація процесів моніторингу та управління ризиками на основі використання стандартизованих моделей і процесів, які мають цифрову підтримку та ґрунтуються на використанні технологій штучного інтелекту, великих даних і розширеної аналітики.

3) упровадження та активне використання технологій цифрового моніторингу позичальників, автоматизованих рейтингів контрагентів і автоматизованого стрес-тестування кредитних портфелів банків;

4) поліпшення розподілу ресурсів, відповідальності та обов'язків між окремими структурними підрозділами та ризик-менеджерами за видами діяльності, продуктами, лініями оборони, видами ризиків, регіонами тощо;

5) автоматизація звітності про ризики і своєчасне надання зацікавленим сторонам актуальної, надійної та об'єктивної інформації;

6) формування архітектури системи управління ризиками та розроблення моделей, орієнтованих на реалізацію комплексного підходу на засадах ризик орієнтованого управління;

7) стандартизації управлінських процесів і спрощення систем управління ризиками шляхом консолідації даних на рівні банку.

Література:

1. Лютий І.О., Міщенко С.В. Вплив фінансового сектору на функціонування економічної системи. *Фінанси України*. 2007. № 3. С. 14–28.

2. Науменкова С.В., Міщенко В.І. Організація ф'ючерсного валютного ринку. *Фінанси України*. 1998. № 10. С. 60–69.

3. Єфименко Т.І. Модернізація фінансової системи України в процесі євроінтеграції : монографія : у 2 т. Київ, 2014. Т. 2. 781 с.

4. Міщенко В.І. Цифровізація регулювання та нагляду за діяльністю фінансових установ. *Економічний простір*. 2022. № 180. С. 182–189. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-30>

5. Науменкова С., Міщенко С. Стрес-тестування як інструмент діагностики фінансової стійкості банків. *Вісник НБУ*. 2008. № 5. С. 18–23.

6. Міщенко В.І. та ін. Санаційний банк – «бідж-банк» як механізм роботи з нежиттєздатними банками : монографія. Київ : УБС НБУ, 2011. 119 с.

7. Науменкова С. Оцінка впливу галузевої приналежності на рівень перспективної платоспроможності позичальника. *Вісник НБУ*. 2005. № 7. С. 14–21.

8. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Dorofeiev D. Innovation risk management in financial institutions. *Investment Management and Financial Innovations*. 2021. № Vol. 18. Is. 1. P. 190–202. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18\(1\).2021.16](http://dx.doi.org/10.21511/imfi.18(1).2021.16)

9. Міщенко С.В. Проблеми забезпечення ліквідності банків на основі використання механізмів рефінансування. *Фінанси України*. 2009. № 7. С. 75–88.

10. Науменкова С.В., Міщенко В.І. Сучасні проблеми капіталізації банківської системи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2013. № 2. С. 3–11.

11. Міщенко С.В. Новые тенденции в монетарной политике и регулировании финансовых систем. *Финансы и кредит*. 2010. № 40 (424). С. 26–29.

12. Сомик А., Міщенко В. Монетарний трансмісійний механізм в Україні. *Вісник НБУ*. 2007. № 6. С. 24–27.

13. Mishchenko S., Naumenkova S., Mishchenko V., Ivanov V., Lysenko R. Growing discoordination between monetary and fiscal policies in Ukraine. *Banks and Bank Systems*. 2019. Vol. 14. Is. 2. P. 40–49. DOI: [https://doi.org/10.21511/bbs.14\(2\).2019.04](https://doi.org/10.21511/bbs.14(2).2019.04)

14. Міщенко В.І. Стратегічне управління процесами цифрової трансформації економіки. *Економіка України*. 2022. № 1. С. 67–81. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.067>